

Pörçük Poetika

Çocukluğun Çağrısına Dair Birkaç Ayrıntı Heykelleri + 1 Kaçınılmaz Soru

İsmail KARAKURT

Tevellüt

“Nasıl da sevinçle bakacaktır Tanrı

Büyüyen çocuğu gördüğünde” Hölderlin

Çiftçi bir ailenin parçalı bozkır çocuğu ... Ne zaman doğduğumu anneme soruyorum, cevabı aynen şöyle: “Baban Hacı Bey’den aldığımız tarlada ekin biçiyordu.” Sekizinci sıra. Al elmaya yakın; sarı portakala ve kızıl nara uzak! Annem acısını unutmuş mudur beni doğururken ki? Ekin tarlasında babamın gözlerinde tırpanın en keskin yerine düşen güneş ışıltısı sevinç. Doğmuşum, bin dokuz yüz altmış dört, bilmem ne ayı? Gün... Günü de yok! O gün bugündür yarım bırakılan bir masal gibi hissediyorum kendimi. Tarlanın buğdayı, “Sarışın buğdayı” olmuştur “rüyalarımın”. Burcumu soracaksanız, bilmiyorum: Yengeç mi Aslan mı? Annem dirimi ve ölümü birlikte doğurmuş benim için. Yaşama ve ölüme aday olmuştum. Ölüm Allah’ın emri ama her insan **çocukluğuyla** gömülmemeli!

2. Çocukluk zamanı

“Çocukluğum, çocukluğum...

Bir çekmedede unutulmuş,

Senelerle rengi solmuş,

Bir tek resim çocukluğum...” Ziya Osman Saba

Çocukluk, yaşla sınırlandırılmayan evredir, diye tanımlanıyor. Ben de sınırlandırmıyorum çocukluğu. Çocukluğumuz, sürekli ve şiireseldir. Çocukluğun zamanı olur mu? Neden olmasın!

Masalla şiiirin, düşle ninninin birleştiği yerdir çocukluk zamanı. Çocukluk, masal ülkesinin zamanıdır. Gökyüzü gibidir, hiçbir yere gitmez.

‘Zaman zarla oynayan çocuk’sa, çocukluk zamanı da, mermerin beyazlığı, aynı ırmakta çok kez yıkanmayan elden kayıp gitmiş resimler albümüdür. Herkesin içindeki çocukluk zamanında bir bilgelik gizlidir. Bu bilgeliğin dili, süt dilidir. Genç bir kızın yalın güzelliği, delikanlıların kalplerindeki tayın yelesi, büyüklerin huzurla uydukları an, ihtiyarların uykuda gülümseyiştir, çocukluk zamanı. Şiirin vazgeçilmez gençlik aşısıdır çocukluk zamanı. Şiir bunun rüyasını görüyor. ‘Her şeyin bir mevsimi vardır’, çocukluk zamanı gül mevsimidir. Onu, senelerce bir çekmede unutmamalım rengi solmuş bir resim gibi. O ses, çocukluk zamanından savrulup gelen o ses hiç dinmez. Dipten gelen çocukluk sesini dinlemeye devam ederiz. Ses, çocukluk zamanının bahar temizliğidir.

Postacılar şimdi sadece faturaları getiriyor. Çocukluk zamanından bir şey getirmiyorlar ya da bizi niye götürmüyorlar ki çocukluk zamanına açılmamış bir mektup, okunmamış bir masal olarak!

Çocukluk zamanı, kendi zamanına akıyor hâlâ!

3. Çocukluk hepimizindir

“Ben hâlâ çocukluğumun içindeyim.” Asaf Halet Çelebi

Çocukluk şiir adasıdır. Hatta şairlerin birinci dereceden sit alanıdır. Şair çocukluğunu, şiir beyazlığını, çocuk masumiyetini, baba babalığını bir şekilde korur. Sedefin inciye, kozanın ipek böceğini koruduğu gibi korumalıyız çocukluğumuzu. Bu sahiplenmede inci, bu sahiplenmede ipek vardır. Kirlilik, bunların özündeki varlığı değiştirmez. Çünkü çocukluk kirlenmemiştir, saflıktır, saf bakıştır hayata. Çocukluk... Büyüdüğümüzde kocaman bir özlem olacak içimizde. Kimi zaman buğulu kimi zaman neşeli bir geçmiştir çocukluk.

Çocukluk şiir. Çocukluktan doğar şiir, hazla kıpırdar. Kozayı delerek uçan kelebeğin uçuşu. Zaten şiir, çocukluğun uzun sürmesidir. Çocukluk sayesinde, geçmişin şiirini elimizde tutarız. Unutulmamış çocukluk, şiirin tükenmeyen madenidir. Şiir, orda sürüyor.

Çocukluğunuza mutlaka yakalanın. Gün giyin uzun uzun çocukluk kaderi için. Çocukluk öder. Yeter ki çocukluğun içinde olalım. Çocukluk başkadır. Çocukluğun göğü başkadır, göğü yıldızlarla dolu. Yıldızların hepsinde gelmiş geçmiş ve hâlâ yaşayan bütün çocukların çocuklukları vardır. Bunlar hepimizindir. Ele avuca sığmıyor çocukluğun köpüğü. Bilerek ya da bilmeden bu köpükten evleri yıldızlara üflüyoruz ebemkuşağı altında.

Çocukluk yurdumuz, vatanımız. Her nerede yaşar, her nereye gidersek bizimle. Şairsen de böyle, yazarsan da. Çünkü çocukluğumuz kocaman bir armağandır bize.

Çocukluk, *Nasrettin Hoca*'nın fıkralar içinden gülümseyen yüzüdür. Beyaz zamanlardır çocukluk, *Affan Dede*'den satın aldığımız. Başımızı döndüren çemberin mutluluğudur. Mutluluğun yırtık yerinden bakınca çocukluk görünür. Çocukluk, *Ziya Osman Saba*'nın nesi oluyor ki hep oradan bakıyor. *Asaf Halet Çelebi* hâlâ içinde dönüp duruyor. *Cahit Zarifoğlu* oradan gülümsüyor. *Mustafa Ruhi Şirin* orda yaşıyor. *Gökhan Akçiçek* oradan öpüyor çocukluk kaderini. Mevlana İdris selam yolluyor Çınçınlı Masal Sokağı'ndan... Bu isimlerin çocukluğu ne büyük Allah'ım! Hepsisi süt dilli Yunus, hepsinde Neşet Ertaş Türkçesi sıcaklığı. Onlar gibi yazan kaç kişi var ki?

Çocukluk barışık olmasıdır insanın kendi kendisiyle. Çocuk yanımız iyi insandır. İyilik zamanıdır çocukluk. Dünya üzerinden geçenlere Tanrı'nın en güzel armağandır çocukluk. Herkesin bitmeyen rüyasıdır çocukluk. Çocukluğa boş verdiğimiz andan itibaren rüya göremeyiz artık.

Çocukluğunuza sahip çıkın. Sahip çıkmazsanız da, o kimseyi ayırmaz. Çünkü çocukluk, hepimizindir. O da, şiire emanet:

*Elma kokan büyük bir odaydı
Kış boyu çocukluğum
İpler sarkıttım yıldızlardan
Ulaştım elmalara
Ulaştım çocukluğuma;
Çocukluğum bir çocuk...*

4. Ruhumuzun turnası çocukluk

Çocukluğun adı İsmail, bir İsmail kaldı içimde. Şiirimizi emziren, şiirimizin annesi çocukluk! Bizi öp, bizi sev. Seninle yaşıyoruz karanlıkta ve ışıktaki. Senin kanatlarının altında parılıyor kimsesizliğimiz. Düşümüz seninle çiçeklere çizildi. Sensizlikte yitiyor insan olmanın saflığı. Sen değişince, her şey değişiyor; değerler, inançlar, sevgiler... Her şey değiştiği sarsıyor bizi; metal, medya, sermaye... Değişen zaman nehrinde teknesinde binip gidiyor süt dilim. Süt diliyle uçup gidiyor sıcak Türkçe. Düş kuşu çocukluk, başı dumanlı bir dağa dönüyor. Şiir ve Türkçe; ah, elma çiçeklerinin gülümsemesi Türkçe!

Ah, ruhumuzun turnası şiir
Ah, ruhumuzun turnası çocukluk
Ah, yükseklerde uğul uğul bir şarkı

Benjamin eşlik ediyor bana: “Çocukluğunu al ve kaç. Zira sahip olduğun tek servet budur.”

Çocukluk, anne ve şiiirden başka nedir ki!

5. Çocukluk tütsülesin şiirinizi

“Çocuklar bize bazen çocuk olduklarımızı hatırlatır.” Tortelius

Taşranın sükûneti bir şarkı gibi doluyor içime. Gökyüzünün maviliği bahara sürüyor beni. Sürmek. Sürgün. Sürgünlük. Ben bir sürgün müyüm bozkırdan Ege'ye? Babamın karlı dağ başından ve annemin solan, soldukça azalan nilüfer yüzünden 'bir bakıma bu sürgünün bir süreği'miyim? Evet. Çocukken düştüğüm ırmağa benziyor çocukluğumun geçtiği yerlerden sürgünlüğüm. Küçük bir köyden yüz bin nüfuslu yerlere ve hayata mevsimler boyu bitmeyen bir sürgünlük. Kökleri olmayan bir meşe ağacı gibi dört kızla bir erkek kardeşi yüreği ağızlarında arkadan baktırarak uzaklaşmak neye yarar ki?

Gurbet bir yaradır. **Çocukluk** yaralanmaları gibi, ancak annem öpünce geçiyor.

Annem dedim, içim burkuldu. Dünya kimi zaman çocukluk arkadaşımınla karşılaşmışım gibi. Bu yüzden acı veriyor bahardan duyduğum sevinç. Turgutlu'nun toza bulanmış güneşi, acımı ve hasretimi hafifletmiyor. Ağacın kökü toprağa, sürgünün ayağı çamura mı bulanır? İnsanı bu durumdan; acı çekmekten; olsa olsa iyilik, sadece iyilik kurtarır. Telefonla da olsa onları arayıp sormak bir iyilik değil midir? Elbette iyilik! İyilik için başımı sürüp giden gökyüzüne kaldırarak, ergin çocukların şairi Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın şu dizelerini mırıldanıyorum:

“Bir çocuk kadar güzel olur / Başımı göğe kaldıran”

“Bir çocuk kadar güzel olur / Başımı göğe kaldıran”

İnsan kusurlarıyla olgunlaşıyor. Büyük bilge Konfüçyüs, *Konuşmalar*'ında: “Elmas nasıl yontulmadan kusursuz olmazsa, insan da acı çekmeden olgunlaşamaz”

diyor. Evet, acı insanı inceltiyor, olgunlaştırıyor, bilge yapıyor. Her insan bu incelik içinde zaten bir bilgedir. Her insan bu incelik içinde zaten güzelleşir. Ben de artık oturduğum yerde kendimi şiirlerle tütsüleyerek güzelleştireceğim. İnandım ki çocukluğun saflığını kaybetmeyen adama büyük adam diyorlar.

Şiir ve tütsü; şiir bir tütsüdür. Baharın şiiri bir tütsü ... Bahardan kopup gelen bir tütsü ırmağının içinde olmak ve çırpına çırpına gül köpüğünün içinde olmayı unutmak. Şiirle kendilerini tütsüleyenler bir ipek kozasına bürünür gibi bürünürler içlerine. Günü gelince de kelebekler gibi uçmak hevesiyle kozasından kurtulurlar. Işığa uçmak, renge uçmak, renkle aşka uçmak ... Bu noktadan sonra sözcükler şeffaflaşıyor. Her şey bir şiir olup ruhsal varlığını etkisi altına alıyor.

Gökyüzü şiir.

Ağaç şiir.

Taş şiir.

Çocukluk bunlardan fazla şiir.

Kendime attığım gül, ağır bir şiir.

Taşra uzun bir şiir, taşra sükûnettir.

Çocukluk tütsülesin şiirinizi.

6. Falcı çingene, çocukluk fotoğrafı ve komşunun bahçesi

Gelecekte bir şeyler fısıldayan Falcı Çingene de nereden aklıma geldi. Komşukızından bizim aileye dair bilgileri aldıktan sonra evimizin bahçe tarafına gelip bunları bir bir sıralamasına ağızımız açık kalmıştı. Bu rahmetli babamın hoşuna gitmemişti, hatta kızmıştı, falcının gerçeklerine ve kehanetlerine ... O an için en komiği de üç şeydi; birincisi komşunun bahçesinden elma-armut çaldığımız, ikincisi çocukluk fotoğraflarımızı temin edebileceği, üçüncüsü de kendisine bilgi veren komşu kızının ağabeyime âşık olduğunu söylemesiydi ... Komşunun bahçesinden meyve çaldığımız doğrudur, bunun için helallik istemek gerekiyor, ama komşu kızının ağabeyime âşık olmasına bir türlü inanamadık. Bu arada çaktırmadan bizimkilere birkaç elek ile kalbur sattı.

Çocuk için falcılık da neymiş. Çocuğun dünyayı dilediği gibi algılamak, adlandırmak ve bunu canının istediği gibi dile getirmek hakkı vardır. Çocukluğa bisiklet ehliyeti almak gibi bir şey bu. Ondandır her çocuk aynı zamanda bir şair. Bunu falcıdan öğrenecek değil ya!

Falcı Çingene, beni bir şeye hiç inandıramadı: Çocukluk fotoğraflarına! İnsanın çocukluk görüntüleri neyse de, **çocukluk** fotoğrafları yerine göre bir hazinedir. Benim hiç çocukluk fotoğrafım olmadı. İlki ilkokul beşinci sınıftayken çekilmiş, o da bende yok! Düşünüyorum da onları görmek, onlara bakmak ne garip şey. Elbette çocukluk resimlere, fotoğraflara bakmaktan daha başka bir şey ama olsun işte yeter ki o dönemden bir şeyler olsun. Hele o dönemden bir ses, **çocukluk** halleri yansıtan, cıyak cıyak da olsa enteresan olmaz mıydı?

7. En uzun ukde: Toy avı

Çoğu ülkelerde soyu çoktan tükenen toy, Türkiye’de de “yolunacak kaz” olarak eli tüfeklilerin boy hedefi haline gelmiştir. Şunun şurasında kırk yıl önce bizim arazide “toy” vardı, şimdi toylar toyu bilmesede de! İlk gördüğümde kağınının üzerindeydim ve babam bu “toy” demişti!

Zeki Bulduk; “Toy... Ne zarif, ne öldürücü bir güzellikte ve az görünürlükteydi. O...uzaktan seyrederken bile sanki uçarmış gibi o köylü çocuklar” diyor. Süleyman Çobanoğlu ise ağıtını yakıyor “Otis Tarda”nın, toy’un yani:

*“Bu hurufat üstünde tünemiş olman hüznün
Ve hüznün ovalarda tükenmiş görmek seni..”*

8. “Çocukluk, insanın boğazına oturan yumru gibidir. Kolay kolay yutulmaz.” İçimdeki Yangın / Incendies 2010 Filminden...

Çocukluk rüya gibidir. İçin deyken başka dışındayken başka... Hatta daha fazlası çocukluk rüya içindeki rüyadan da! Rüya sonrası boşluktan da! Rüyaları saçma bulabiliriz ama çocukluğu asla!

Uyurken de uyanırken de...

9. Çocukluğumun inandıkları

*Adım İsmail
Dedemin adı da İsmail
Dedemin babasının adı da İsmail
Ben buna inandım.*

Çocukluğa inandım.
Çocukluğumda söylenenlere inandım.
Çocuklukta söylenenlere hemen inanmayan kaç kişi vardır?
Ben dünyanın bir sesi, gerçeğin, düşün, rüyanın bir sesi
Her şeyin ve herkesin bir sesi olduğuna inandım.
Evvelin sesi, ahirin sesi
Gecenin, gündüzün
Birbirimize yakınlığın, birbirimizden uzaklığın sesi
Şahın, piyonun, kahramanların
Hazreti Ali'nin, Battal Gazi'nin, Köroğlu'nun
Atın, yelenin, kâkülün, zülfün...
Eve dönen babaların
-Eve dönen babalar bir kahramandır-
Babamın tok
Annemin naif sesi
İdris-i nebinin, Hazreti İbrahim'in,
Annelerin
-Ayakları cennet bahçelerine açılır-
Hacer'in, Züleyha'nın, Meryem'in sesi...
Çocukların çocukların çocukların
Sokağın,
Sokak çocuklarının
Çalışan çocukların,
Bütün oyunların, oyuncakların sesi,
Oyundan dönen çocukların sesi
Eve dönen çocukluğun bir sesi olduğuna inandım.
Eşiğin bir sesi
Kapının bir sesi
Kapıya bakanların, kapıdan bakanların
Kapıdan dönenlerin
Anahtarın, kilidin sesi
Odanın bir sesi
Beşiğin bir sesi
Osman Dayı'mın Almanya'dan getirdiği
Radyonun sesi

Oruç günlüğünde yazdığım davulcuların gür sesi olduğuna inandım.

Hayatın sesi

Uğraşmaların sesi

Ablaların, çekmecelerin, çeyiz sandıklarının

Tülbendin, yazmanın, oyanın,

İpliğin, gömleğin, söküğün bir sesi olduğuna inandım.

Sonraları mevsimlerin, renklerin

Uzun günlerin, kısa günlerin

Önceleri inanmasak da

Telefonun sesi

Başkalarının sesi

Kümelerin sesi

Kürelerin sesi

Kutuların

Kuytuların

Taşın bir sesi olduğuna

Dolaplarda saklanan

Odalarda dolaşan hayaletlerin sesi

Kavın, tütünün, tabakanın

Çakmağın, çakının sesi

Terzilerin

Değirmenin, çukruğun, çıkının sesi

Kalemin, kâğıdın, mektubun, pulun, zarfın

Okulun, zilin, sıraların, sıradanın

Motorun, hızın

Eşyanın ve işaretlerin bir sesi olduğuna inandım.

Güneşin, ayın, yıldızların

Pamuk şekeri bulutların

Bulutları kesen telgraf tellerinin sesi

Aynanın, boşluğun, yokluğun

Gök boşluğuna sığmayanların sesi

Gök boşluğunda kar sesi

Yağmurun sesi

Otların, çitirtilerin

Bahçelerin

Ağaçların
Karıncanın, kartalın, serçenin, turnanın, hüthütün,
Elmanın,
Çamın, reçinenin
İncirin, zeytinin, sütün
Bağın, çitin
Toprağa düşen tohumun
Arpanın, yulafın, buğdayın
Terin, tuzun, ekmeğin
Yalnızlığın, gülün
Yârin sesi
Yâre 'gül' diye, yanlışlıkla yollanan kalbin
Kaderin, kederin, sevincin
Dizi kanayanların, ruhu kanayanların
Yanığın, yaranın, kabuğun sesi
Şifalı bitkilerin
Papatyanın ve üzümün ve ayçiçeğinin
Ve ortancanın ve hatmilerin
Kırmızı karanfilin, sarı zambağın
Avucumuzda tuttuğumuz portakalın
Yüreğimizde unuttuğumuz narın da, nârın da bir sesi olduğuna inandım.
Yolun, yolcuların, yolculukların
İçimize, dışımıza
Uykunun, uykusuzluğun sesi
Çayın, kahvenin
Denizin, köpüğün
Gemilerin, fenerlerin, bekçilerin
Göğsümüzdeki fırtınanın
Hazan yaprağının, bahar ağrısının
Kaybolmanın, aramanın, bulmanın
Hasretin, gurbetin, hevesin bir sesi;
Mahremin, masumiyetin, mahcubiyetin
Cumanın, elifbanın, Yasin'in, duanın
Hüseyn'in, Aşure'nin
Ölümün, ölünün, salanın sesi

*Bilal'in sesi
Karanlığın, ağıtın, şenliğin
Çölün, kumun, ince şeylerin
Nasibin, nimetin, iyiliğin, esenliğin, huzurun
Merhametin, azabın, günahın, sevabın sesi...
Suyun sesi
Ocağın, ateşin, külün sesi
Kazanın sesi
Topak topak helvanın sesi
Hatıraların bir sesi
Hatırlananların
Hatırlanmayanların
Kimsesizlerin
Kimse bilmezlerin, delik deşik ah'ların
Kuş olup giden trenlerin
Akıllının bir sesi olduğuna
Delinin çok sesi
Çocukluğun şiiirden bir heykeli
Heykelin sesi
Şiirin sesi
Birin sesi
Bütün seslerin üstünde Allah'ın sesi...*

Ne çok da biriktirmişim bu sesleri, ben'le aramdaki imgeye dönüşen sesleri; sesin sesi, sessizliğin sesi...

+1 Kaçınılmaz soru

"Çocukluk, mantığın uykusudur." / J. H. Rousseau

Çocuklarla baş başa kalınca konuşmaya başlamanın en kolay yolu her halde o kaçınılmaz sorudur: "Büyüyünce ne olacaksınız?"

Dünyayı çocukluğun dürbününden görenlerin ya da çocukluğun penceresinden algılayanların cevabı farklı farklıdır. Kimi, bu soruya cevap verirken gözünüzün içine baka baka sizi hayretler içinde bırakır, çocukluğun ve muzipliğin tadını çıkarır. Çünkü bilirler onlar "ne" olacaklarından çok "kim" olduklarını; çocuk kalmanın güzelliğini, sahiciliğini, olgunluğunu...